

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Πάυλος Φ. Μάραντος

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ

Β' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ

Β΄ Τάξη Γενικού Λυκείου

«Η δημοκρατία μας αυτοκαταστρέφεται διότι κατεχράσθη το δικαίωμα της ελευθερίας και της ισότητας, διότι έμαθε τους πολίτες να θεωρούν την αυθάδεια ως δικαίωμα, την παρανομία ως ελευθερία, την αναιδεια του λόγου ως ισότητα και την αναρχία ως ευδαιμονία..»

(Ισοκράτης, *Περί ειρήνης*)

Β. Η ΑΠΟΚΛΙΝΟΥΣΑ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

1.6 Αποκλίνουσα συμπεριφορά

1.6.1 Παράβαση και έγκλημα

Γενικά, αποκλίνουσα συμπεριφορά έχουν τα άτομα που δεν ζουν σύμφωνα με τους κανόνες, σύμφωνα με τα αποδεκτά πρότυπα συμπεριφοράς που επιβάλλει η κοινωνία (εγκληματίες, τοξικομανείς, παραβάτες Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας κτλ). Αποκλίνουσα συμπεριφορά έχουν και ομάδες, όπως οι χούλιγκανς, οι θρησκευτικές σέκτες (κλειστές θρησκευτικές ομάδες), οι συμμορίες δρόμων. Βέβαια, χρειάζεται μεγάλη προσοχή, διότι, **σύμφωνα με τον ποινικό νόμο**, εγκληματίας θεωρείται π.χ. ο οδηγός που υπερβαίνει το όριο ταχύτητας και τραυματίζει κάποιον (πλημμέλημα), αλλά και ο οδηγός που απλώς υπερβαίνει το όριο ταχύτητας (πταισίμα). Έτσι όλοι σχεδόν οι άνθρωποι έχουμε αποκλίνουσα συμπεριφορά. Από την άλλη μεριά, κανένας δεν παραβιάζει όλους τους κανόνες της κοινωνίας. Ακόμα και η μαφία ή οι τρομοκράτες, εντός της ομάδας τους, τηρούν κάποιους κανόνες. Άλλωστε, είναι γνωστό ότι δεν υπάρχει κοινωνία χωρίς κανόνες, άγραφους ή γραπτούς. Αν δεν υπήρχαν κανόνες δεν θα υπήρχε κοινωνία.

Παρακάτω θα δούμε ότι υπάρχουν **διάφορες θεωρίες** που προσπαθούν να εξηγήσουν την αποκλίνουσα συμπεριφορά και ειδικότερα την παραβατικότητα και την εγκληματικότητα. Όμως, καμιά θεωρία δεν εξηγεί πλήρως την αποκλίνουσα συμπεριφορά. Γενικά, **το έγκλημα είναι αποτέλεσμα πολλών και σύνθετων παραγόντων**. Επίσης, ο εγκληματίας είναι μια **προβληματική προσωπικότητα**. Συνήθως, νοιώθει ότι η κοινωνία τον αδικεί, γι' αυτό και αντιδρά. Η αντίδραση του ατόμου που αδικείται μπορεί να είναι:

- **Είτε νόμιμη κοινωνική συμπεριφορά.** Δηλαδή, κοινωνική και πολιτική δράση εντός των ορίων των νόμων και των κοινωνικών κανόνων.
- **Είτε παράνομη, αντικοινωνική συμπεριφορά.** Δηλαδή, εγκληματική δράση.

Το ερώτημα είναι, γιατί μόνο ορισμένα άτομα έχουν εγκληματική, δηλαδή τόσο έντονη αντικοινωνική συμπεριφορά; **Οι λόγοι της αντικοινωνικής συμπεριφοράς είναι πολλοί, όπως:**

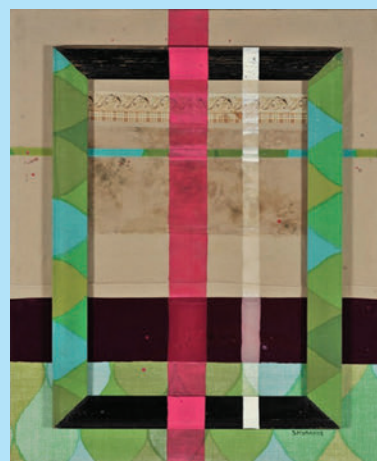
α) Ελλιπής κοινωνικοποίηση. Αφού το άτομο δεν έμαθε και πολύ περισσότερο δεν εσωτερίκευσε κανόνες και αξίες, επόμενο είναι εύκολα να τους παραβιάζει. Μάλιστα η κοινωνικοποίηση συντελείται, συνήθως, με βάση τον μέσο τύπο ανθρώπου, ενώ ο εγκληματίας είναι ιδιαίζουσα προσωπικότητα.

β) Τρόπος αυτοπραγμάτωσης. Ο καθ' έξιν ή κατ' επάγγελμα εγκληματίας και πριν από το έγκλημα, συνήθως, είναι στο περιθώριο. Οι άλλοι τον αγνοούν. Το έγκλημα είναι ένας τρόπος να βγει από

«Η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά είναι παράβαση κανόνα συμπεριφοράς που ορισμένη κοινωνική ομάδα θεωρεί ως τηρητέο από τα μέλη της, παράβαση που προκαλεί αντιδράσεις αποδοκιμασίας.» (Α. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου, *Εγχειρίδιο Εγκληματολογίας*, Αθήνα 1984)

Γιώργος Ιωάννου,
Περί ενός συμβάντος.

Βασίλης Σκυλάκος,
Χωρίς τίτλο.

Πάντως, η ελευθερία ως αυτοπραγμάτωση του ατόμου, και η ισότητα ως αίτημα για κοινωνική δικαιοσύνη, αποτελούν συνθήκες που περιορίζουν το έγκλημα. Η ελευθερία και η ισότητα αποτελούν τα κύρια χαρακτηριστικά της δημοκρατίας. Και αυτό σημαίνει ότι όσο πιο δημοκρατικό καθεστώς υπάρχει, τόσο λιγότερα είναι τα εγκλήματα.

την αφάνεια στην επιφάνεια, ένας τρόπος αυτοβεβαίωσης και αυτοπραγμάτωσης. Ίσως γι' αυτό οι καθ' έξιν εγκληματίες νοιώθουν στη φυλακή σαν στο σπίτι τους. Ακριβώς γιατί νοιώθουν άνετα, επικοινωνούν με τους ομοίους τους, ενώ εκτός φυλακής έχουν πρόβλημα επικοινωνίας, βρίσκονται στο περιθώριο.

1.6.2 Οι εξαρτήσεις και η χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών ως αποκλίνουσες συμπεριφορές

Αρκετοί άνθρωποι έχουν **διάφορες εξαρτήσεις**. Εξαρτήσεις από το φαγητό, από τα γλυκά, από τα τυχερά παιχνίδια, από το διαδίκτυο, από τα ναρκωτικά κτλ. Κάποιες εξαρτήσεις, δημιουργούν προβλήματα και στο άτομο και στην κοινωνία, γι' αυτό χαρακτηρίζονται ως **αποκλίνουσες συμπεριφορές**.

Εξαρτησιογόνες ουσίες που δημιουργούν προβλήματα είναι και τα **ναρκωτικά**. Η χρήση ναρκωτικών **οδηγεί σε εθισμό με καταστρεπτικές συνέπειες για το άτομο**. Η υπερβολική χρήση και οι μολύνσεις, κυρίως στα άτομα που μοιράζονται σύριγγες, οδηγούν σε ασθένειες (AIDS κτλ.), ακόμη και στον θάνατο.

Μεγάλος κίνδυνος υπάρχει από τα «**ναρκωτικά του δρόμου**». Σ' αυτά γίνεται αραίωση με π.χ. τριμμένο γυαλί, ταλκ, απορρυπαντικές σκόνες και άλλες διαλυτικές ουσίες. Οι έμποροι αυτών των ναρκωτικών βασίζονται στην αφέλεια και στην μεγάλη εξάρτηση ανθρώπων που δεν έχουν χρήματα.

Σήμερα στην Ευρώπη, πρόσφατες μελέτες σε 15χρονα παιδιά, έδειξαν ότι η χρήση μαριχουάνας κυμαίνεται από το 10% έως το 40%. Πρόβλημα ναρκωτικών έχει και η Ελλάδα και ειδικότερα στους νέους. Βέβαια, σε κανέναν, και ειδικότερα στον έφηβο, δεν του αρέσει να του κάνουν κήρυγμα, για το τι πρέπει να κάνει και τι όχι, αλλά οι νέοι χρειάζονται καθοδήγηση και βοήθεια.

Ένα επιπλέον **σημαντικό ατομικό και κοινωνικό πρόβλημα** αποτελεί η χρήση, ορθότερα η κατάχρηση, του αλκοόλ, δηλαδή ο **αλκοολισμός**. Τα τελευταία χρόνια υπάρχει μεγάλη αύξηση της χρήσης αλκοόλ, κυρίως από νέους. Επίσης μεγάλη αύξηση παρατηρείται και στους μαθητές.

Η χρήση του είναι άμεσα συνδεδεμένη με **επιθυμίες και προσδοκίες**. Οι νέοι, συνήθως, πίνουν γιατί νομίζουν ότι γίνονται πιο όμορφοι, πιο καλοί, πιο επιθυμητοί κτλ.

Εκτός από το πρόβλημα της εξάρτησης, η χρήση του αλκοόλ κατατάσσεται πρώτη στη λίστα των παραγόντων που προκαλούν θάνατο ή αναπηρία στις προηγμένες χώρες. Επίσης, σύμφωνα με έρευνες του Ελληνικού Ινστιτούτου Μεταφορών, «η κατάναλωση αλκοόλ εξακολουθεί να αποτελεί την **δεύτερη αιτία πρόκλησης ατυχημάτων** στην περίπτωση των μοτοσυκλετιστών, με τα θανάσιμα δυστυχήματα να αυξάνονται όσο μειώνεται η ηλικία του μοτοσυκλετιστή».

«Ο σκοπός μου στη ζωή δεν ήταν να ζω...ήταν να φτιάχνω. Μέσα σε αυτά τα χρόνια στράφηκα στην κοκαΐνη, τη μαριχουάνα και το αλκοόλ, έχοντας τη λανθασμένη εντύπωση ότι θα μου επέτρεπαν να δραπετεύσω από τα προβλήματά μου. Απλά έκανε τα πράγματα χειρότερα. Συνέχιζα να λέω στον εαυτό μου ότι θα σταματήσω οριστικά μετά από μια ακόμα τελευταία χρήση. Ποτέ δε συνέβη.» (OKANA, ένας χρήστης)

Η ανοικτή τηλεφωνική γραμμή SOS του OKANA: 1031
Ενημερώνει...
Παραπέμπει...
Συμβουλεύει...
Υποστηρίζει...

Νικηφόρος Λύτρας,
Παιδί που καπνίζει, 1894.

Ευγένιος Λέεμανς,
Ο μέθυσος, 1898.

1.7 Το έγκλημα ως κοινωνικό φαινόμενο

1.7.1 Τύποι εγκλημάτων

Κάθε κοινωνία **αξιολογεί ως σημαντικά κάποια αγαθά** (ζωή, περιουσία, υγεία, ελευθερία κτλ.) και **τα προστατεύει με κανόνες** γραπτούς και άγραφους. Βέβαια, κάθε κοινωνία κάνει τη δική της αξιολόγηση. Έτσι, το κάπνισμα αλλού επιτρέπεται και αλλού όχι. Η κλοπή σε κάποιες χώρες τιμωρείται αυστηρότερα σε σύγκριση με άλλες.

Τι είναι έγκλημα; Για το δίκαιο, έγκλημα είναι κάθε πράξη που τιμωρείται από τον ποινικό νόμο. Δηλαδή, κάθε αξιόποινη πράξη.

Για την εγκληματολογία τα πράγματα είναι πιο σύνθετα. Το έγκλημα είναι κοινωνικό φαινόμενο και προϊόν της ανθρώπινης δραστηριότητας. Έτσι, υπάρχουν:

- **Τα πραγματικά εγκλήματα.** Αυτά που όντως προσβάλλουν βασικές αξίες της κοινωνίας (π.χ. ζωή, ελευθερία, περιουσία).
- **Τα συμβατικά εγκλήματα.** Είναι αυτά που δεν προσβάλλουν βασικές αξίες της κοινωνίας, αλλά προσβάλλουν, κυρίως, τους δράστες (π.χ. παραβίαση Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας, κάπνισμα σε χώρο που απαγορεύεται, οικοδομικές παραβάσεις).

Με **κριτήριο τη βαρύτητα της ποινής** που προβλέπεται από τον νόμο, **τα εγκλήματα διακρίνονται** σε:

- **Πταίσματα:** Οι πράξεις που τιμωρούνται με κράτηση ή πρόστιμο (π.χ. παραβίαση του ΚΟΚ).
- **Πλημμελήματα:** Οι πράξεις που τιμωρούνται με φυλάκιση ή χρηματική ποινή (π.χ. κλοπή, συκοφαντική δυσφήμιση).
- **Κακουργήματα:** Οι πράξεις που τιμωρούνται με κάθειρξη (π.χ. ανθρωποκτονία, κλοπή πραγμάτων μεγάλης αξίας, ληστεία).

Γιατί υπάρχει εγκληματικότητα; Το έγκλημα υπάρχει σε όλες τις κοινωνίες σε όλες τις εποχές. Γιατί κάποια άτομα οδηγούνται στο έγκλημα ενώ άλλα όχι; Υπάρχουν **διάφορες θεωρίες**. Οι κυριότερες από αυτές υποστηρίζουν ότι το **έγκλημα είναι**:

α) Βιολογικό φαινόμενο. Οφείλεται σε ορισμένα βιολογικά χαρακτηριστικά που φέρει από τη γέννησή του ο εγκληματίας είτε λόγω μη ομαλής βιολογικής εξέλιξης είτε λόγω κληρονομικότητας. Δηλαδή, υπάρχει **ο εκ γενετής εγκληματίας**, ο οποίος έχει ορισμένα σωματικά (π.χ. ασυμμετρία του κρανίου) και ψυχικά (π.χ. αναισθησία) χαρακτηριστικά.

β) Ατομικό φαινόμενο. Οφείλεται στις **ψυχικές διεργασίες** που συμβαίνουν στο άτομο και οι οποίες εμποδίζουν το άτομο να προσαρμοστεί στις κοινωνικές απαιτήσεις. Κάθε άτομο βιώνει μια σύγκρουση ανάμεσα στις δικές του προσδοκίες και απαιτήσεις και στις προσδοκίες και απαιτήσεις της κοινωνίας. Μη μπορώντας να ισορροπήσει αυτές τις προσδοκίες και απαιτήσεις, οδηγείται στο έγκλημα.

Σύμφωνα με τον ποινικό κώδικα, άρθρο 14:

1. Έγκλημα είναι πράξεις άδικος και καταλογιστή εις τον πράξαντα τιμωρούμενη υπό του νόμου.

2. Ο όρος πράξεις στις διατάξεις των ποινικών νόμων περιλαμβάνει και τις παραλείψεις.

Απόστολος Κιλεσσόπουλος,
Αλλημιστής, αρ. 2, 1989.

Συνήθως οι στατιστικές δεν απεικονίζουν την πραγματικότητα γιατί εκτός από τον αριθμό των παραβάσεων που καταγράφονται, υπάρχει και ο **σκοτεινός αριθμός της εγκληματικότητας** (οι παραβάτες που δεν συλλαμβάνονται ή δεν καταδικάζονται). Γενικά, διώκονται και καταγράφονται μόνο οι βαριές παραβάσεις.

«Εκ των μέχρι τούδε εκτεθέντων περί της φύσεως του εγκλήματος συνάγεται πόρισμα απαισιόδοξον, καθ' ό το έγκλημα ως εκδήλωσις του ανθρωπίνου βίου είναι ανεκρίζωτον και δεν πρόκειται να εκλείψη ποτέ.» (Ι. Μιχ. Δασκαλόπουλος, *Στοιχεία εγκληματολογίας*, τ. Α, Αθήνα 1972)

γ) Κοινωνικό φαινόμενο. Η εγκληματικότητα συνδέεται με τους θεσμούς, την οργάνωση και λειτουργία της κοινωνίας. Αποτελεί **παρέκκλιση από τα κοινωνικώς αποδεκτά πρότυπα συμπεριφοράς**, που θέτουν οι κανόνες. Αποτελεί μια αντικοινωνική συμπεριφορά, σύμφωνα με τις αντιλήψεις της συγκεκριμένης κοινωνίας. Προσβάλλει βασικές ηθικές αντιλήψεις της κοινωνίας, πάνω στις οποίες στηρίζεται η κοινωνική συμβίωση. Γι' αυτό υπάρχει η αντίδραση και η αποδοκιμασία της κοινωνίας προς το έγκλημα.

Μια σημαντική θεωρία που προσπαθεί να εξηγήσει το έγκλημα είναι η **θεωρία του κοινωνικού χαρακτηρισμού**. Η εκάστοτε εξουσία θέτει τους κανόνες και ορίζει τα αποδεκτά όρια συμπεριφοράς, αλλά και χαρακτηρίζει, **στιγματίζει, βάζει ετικέτες**, σε αυτούς που παραβιάζουν τα όρια. Ο κοινωνικός χαρακτηρισμός λειτουργεί αρνητικά. Άπαξ κάποιος χαρακτηριστεί, στιγματιστεί, έχει την τάση να επαναλαμβάνει την συμπεριφορά για την οποία τον χαρακτήρισαν. Παράδειγμα: ο στιγματισμένος κλέφτης τείνει να έχει τη συμπεριφορά του κλέφτη.

Γενικά, η ανθρώπινη συμπεριφορά είναι αποτέλεσμα τριών παραγόντων: βιολογικών, ψυχικών και κοινωνικών. Οι παράγοντες αυτοί βρίσκονται σε **διαρκή αλληλεπίδραση** και κανένας από τους τρεις παράγοντες δεν μπορεί από μόνος του να εξηγήσει το έγκλημα και την εγκληματική συμπεριφορά.

1.7.2 Νεανική παραβατικότητα – εγκληματικότητα

Η παραβατικότητα των ανηλίκων μάλλον είναι αποτέλεσμα της ανάπτυξής τους και ειδικότερα της «κρίσης» κατά την εφηβεία, που συντελείται η φυσική, πνευματική και συναισθηματική ωρίμανση. Ο ανήλικος είναι μια **προσωπικότητα εν τω γίνεσθαι**, γι' αυτό και χρειάζεται ειδική αντιμετώπιση. Και επειδή οι όροι «εγκληματίας» και «εγκληματικότητα» είναι αρνητικά φορτισμένοι, γι' αυτό ορθά χρησιμοποιούνται για τους ανήλικους οι όροι «**παραβάτης**» και «**παραβατικότητα**».

Στις ανεπτυγμένες οικονομικά κοινωνίες τις τελευταίες δεκαετίες εμφανίζεται μια τάση αύξησης της νεανικής παραβατικότητας. Γιατί κάποιοι νέοι οδηγούνται στην παραβατικότητα, ενώ άλλοι όχι; Δεν είναι εύκολη η απάντηση, διότι υπάρχουν **πολλοί παράγοντες που συμβάλλουν στη γένεση της παραβατικής συμπεριφοράς**. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το έγκλημα είναι βιολογικό, ατομικό και κοινωνικό φαινόμενο. Το ίδιο ισχύει και για την παραβατικότητα των ανηλίκων. Δηλαδή, υπάρχουν **βιολογικοί, ατομικοί και κοινωνικοί παράγοντες** που οδηγούν στην παραβατικότητα. Αλλά οι παράγοντες αυτοί λειτουργούν διαφορετικά. Έτσι για παράδειγμα, η οικογένεια διαδραματίζει πρωταρχικό ρόλο στην κοινωνικοποίηση των νέων. Η αλλοπρόσαλη συμπεριφορά (π.χ. ασυδοσία-αυστηρότητα), η έλλειψη αγάπης και ασφάλειας, η ανεκτικότητα, η κάθε είδους μειονεξία των γονιών, έχουν αρνητικές επιπτώσεις στον ψυχισμό των νέων.

Αφού η κοινωνία στιγματίζει (ετικετάρει) μια συμπεριφορά ως έγκλημα, ωθεί το άτομο στο έγκλημα. Αν οι άλλοι θεωρούν ένα άτομο περιεργό, προβληματικό, εγκληματία, τότε και το άτομο υιοθετεί τον ρόλο του περιεργού, του προβληματικού, του εγκληματία. Έτσι για παράδειγμα, αν ένα άτομο διαπράξει ένα έγκλημα και δεν συλληφθεί, τότε δεν στιγματίζεται και δεν υπάρχει καμία αλλαγή στη συμπεριφορά του δράστη. Αντίθετα, αν το ίδιο άτομο, συλληφθεί και καταδικαστεί, τότε στιγματίζεται, ετικετάρεται, και υιοθετεί τον ρόλο του εγκληματία. Από αυτή τη σκοπιά δεν είναι παράξενο που κάποια άτομα άπαξ και στιγματιστούν αποκτούν μια νέα ταυτότητα και ως εκ τούτου νέο ρόλο, τον ρόλο του εγκληματία.

Είναι γνωστό ότι ο ανήλικος δεν αποτελεί μικρογραφία του ενήλικου, αλλά διαφέρει από αυτόν, γι' αυτό και αντιδρά διαφορετικά στα ερεθίσματα του φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος. Επομένως, υπάρχουν ερωτήματα για τη νομιμότητα και τη σκοπιμότητα της παρέμβασης της πολιτείας στην κοινωνικοποίηση του νέου με ορισμένες αξίες και για την τιμωρία του σε περίπτωση αποκλίσεως συμπεριφοράς. Από την άλλη μεριά, μήπως η μη παρέμβαση παρακάμπτει το πρόβλημα και το μεταθέτει στους ανήλικους; Ίσως η φρόνιμη λύση είναι η **υποχρέωση κοινωνικοποίησης και όχι το δικαίωμα τιμωρίας**. Οι μεγαλύτεροι οφείλουν να **διδάξουν στους νέους να είναι υπεύθυνοι**.

«Οι γονείς προσπαθούν, συνήθως, σ' αυτές τις περιπτώσεις, να αντισταθμίσουν τα αισθήματα ενοχής τους, γι' αυτή την αποξένωση από τα παιδιά τους, με την προσφορά σ' αυτά διαφόρων δώρων ή χρημάτων. Όμως, αυτό δεν αποτελεί ασφαλώς τον καλύτερο τρόπο επικοινωνίας μαζί τους.» (Ιάκωβος Φαρσεδάκης, *Παραβατικότητα και κοινωνικός έλεγχος των ανηλίκων*)

1.8 Σύγχρονες μορφές εγκλημάτων

1.8.1 Ηλεκτρονικό έγκλημα

Η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας, η ανάπτυξη των Τεχνολογιών Επικοινωνιών και Πληροφοριών (Τ.Π.Ε.) και η ευρύτατη χρήση του διαδικτύου έχουν επιφέρει επαναστατικές αλλαγές σε όλους τους τομείς της ζωής μας (εργασία, συναλλαγές, εκπαίδευση, διασκέδαση κτλ.). Με το διαδίκτυο αναπτύσσονται τεράστιες δυνατότητες **χρήσης αλλά και κατάχρησης** στην ηλεκτρονική επεξεργασία δεδομένων. Η τεχνολογία προσφέρει πολλά, αλλά, όπως φαίνεται, «ουδέν καλόν αμιγές κακού». Μαζί με τα καλά που έφεραν οι Τ.Π.Ε., καλά που βελτιώνουν και διευκολύνουν τη ζωή μας, έφεραν και το ηλεκτρονικό έγκλημα.

Ως «**Ηλεκτρονικό Έγκλημα**» θεωρούνται οι αξιόποινες πράξεις που τελούνται με τη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και συστημάτων επεξεργασίας δεδομένων. Ανάλογα με τον τρόπο τέλεσης διαχωρίζονται σε εγκλήματα τελούμενα με τη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και σε κυβερνοεγκλήματα, εάν τελούνται μέσω του διαδικτύου.

Μερικά **χαρακτηριστικά** γνωρίσματα του **ηλεκτρονικού εγκλήματος** είναι:

α) Το έγκλημα στον κυβερνοχώρο είναι **γρήγορο**, διαπράττεται σε χρόνο δευτερολέπτων και πολλές φορές δεν το αντιλαμβάνεται ούτε το ίδιο το θύμα.

β) Είναι **εύκολο** αλλά απαιτούνται **άριστες και εξειδικευμένες γνώσεις**, για τη διάπραξή του, ενώ τα ίχνη που αφήνει είναι ψηφιακά.

γ) Μπορεί να διαπραχθεί **χωρίς τη μετακίνηση του δράστη**, ο οποίος ενεργεί από το γραφείο ή το σπίτι του, μέσω του υπολογιστή του, πολλές φορές με ψευδή στοιχεία.

δ) Είναι έγκλημα **διασυνοριακό** και τα αποτελέσματά του μπορεί να πραγματοποιούνται ταυτόχρονα σε πολλούς τόπους.

ε) Είναι πολύ **δύσκολο να προσδιοριστεί ο τόπος τέλεσής του** και επίσης είναι αρκετά δύσκολη η διερεύνηση και ο εντοπισμός του δράστη, γι' αυτό η έρευνα απαιτεί **συνεργασία δύο τουλάχιστον κρατών**.

Από το ηλεκτρονικό έγκλημα **κινδυνεύουν και τα παιδιά**, διότι:

- Μπορούν να εκτεθούν σε **ακατάλληλο περιεχόμενο**.
- Μπορούν να έρθουν σε **επαφή με αγνώστους** που μπορούν να τα βλάψουν.
- Υπόκεινται σε **επηρεασμό από τις έμμεσες διαφημίσεις** στο διαδίκτυο.
- Μπορούν να **εθιστούν στη χρήση του διαδικτύου** και έτσι κινδυνεύουν να παραμελήσουν τις κοινωνικές τους δραστηριότητες, τις σχολικές τους υποχρεώσεις, τα παιχνίδια τους με φίλους, τελικά να έχουν προβληματική συμπεριφορά.

Δίωξη ηλεκτρονικού εγκλήματος:
Μία πρωτοβουλία της Ελληνικής Αστυνομίας για τους γονείς και τα παιδιά.

Οι κύριες μορφές κυβερνοεγκλημάτων που εξιχνιάστηκαν στην Ελλάδα από την **Ελληνική Αστυνομία, Τμήμα Ηλεκτρονικού Εγκλήματος**, είναι (Ανθ/μος Κ. Γ. Κούρος):

- Παιδική πορνογραφία
- Cracking και hacking
- Διακίνηση – πειρατεία λογισμικού
- Πιστωτικές κάρτες
- Διακίνηση ναρκωτικών
- Έγκλημα στα chat rooms

Ηλεκτρονική διεύθυνση:
ccu@cybercrimenunit.gov.gr
www.cyberkid.gr

Συμβουλές για ασφαλή πρόσβαση στο διαδίκτυο
www.astynomia.gr/asfali_gr.html

Ασφάλεια στο διαδίκτυο - E-yliko
www.e-yliko.gr/htmls/pc_use/srules.aspx

Η Υπηρεσία **Οικονομικής Αστυνομίας** και **Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος** είναι ειδική αυτοτελής Κεντρική Υπηρεσία της Ελληνικής Αστυνομίας με αποστολή τη διερεύνηση, εξιχνίαση και δίωξη εγκλημάτων που τελέστηκαν σε βάρος των συμφερόντων του δημοσίου και της Εθνικής Οικονομίας ή έχουν τα χαρακτηριστικά του οργανωμένου οικονομικού εγκλήματος, καθώς και οποιαδήποτε εγκλήματα διαπράττονται με τη χρήση του διαδικτύου.

Ειδική τηλεφωνική γραμμή καταγγελιών: **11012**, όλο το 24ωρο.

1.8.2 Τρομοκρατία

Τρομοκρατία σημαίνει μια σειρά ενεργειών για την επιβολή του τρόμου, με την άσκηση σωματικής ή/και ψυχολογικής βίας. Το θέμα της τρομοκρατίας επανήλθε στην «ημερήσια διάταξη» μετά την επίθεση της Αλ Κάιντα στις Η.Π.Α., στις **11 Σεπτεμβρίου 2001**. Από την ημέρα αυτή η ανθρωπότητα εισήλθε σε μια νέα εποχή. Έκτοτε, υπήρξαν τρομοκρατικές επιθέσεις ανά τον κόσμο επί δικαίων και αδικών με πολλούς νεκρούς και καταστροφές. Στη σημερινή εποχή η τρομοκρατία είναι ιδιαίτερα εξελιγμένη ως προς τις μεθόδους και την τεχνολογία που χρησιμοποιεί.

Η τρομοκρατία αποτελεί μια **πράξη βίας** ή απειλή χρήσης βίας, **από οργανωμένες ομάδες** αλλά ακόμη και **από το κράτος** εναντίον ατόμων, ομάδων ή/και κυβερνήσεων (από μυστικές υπηρεσίες ή παρακρατικούς μηχανισμούς).

Η σύγχρονη τρομοκρατία φροντίζει αφενός για την **ανωνυμία και τη μυστικότητα των μελών της** και αφετέρου για την **επωνυμία και δημοσιότητα των οργανώσεών της**, οι οποίες δημοσιοποιούν τις πράξεις τους για να διατηρούν τη φήμη τους ή και την ύπαρξή τους. Τα **αίτια της τρομοκρατίας** είναι ποικίλα, όπως:

α) Πολιτικά. Δηλαδή ανατροπή του υπάρχοντος πολιτικού καθεστώτος. Όμως, η τρομοκρατία ποτέ δεν μπόρεσε να ανατρέψει το καθεστώς μιας χώρας.

β) Οικονομικά. Η φτώχεια και η εκμετάλλευση καθώς και η αύξηση του χάσματος μεταξύ πλουσίων και φτωχών γεννούν καταστάσεις πίκρας, αδικίας και μίσους. Η διάρρηξη του κοινωνικού δεσμού και η έλλειψη της κοινωνικής συνοχής οδηγεί κάποιους στην τρομοκρατία.

γ) Ιδεολογικά. Πρόκειται για ακραίες ιδεολογίες, που χαρακτηρίζονται από την ιδεολογική καθαρότητα, τον φανατισμό, τη σύγκρουση.

δ) Πολιτισμικά – θρησκευτικά. Κάποιοι κάνουν λόγο για σύγκρουση των πολιτισμών, ενώ κάποιοι άλλοι για θρησκευτικό φονταμενταλισμό. Και βέβαια αυτή η λογική αντιμετωπίζεται με τον διάλογο μεταξύ των πολιτισμών και των θρησκειών.

Οι **επιπτώσεις της τρομοκρατίας** είναι ανάλογες με τις δραστηριότητές της. Αεροπειρατίες, βομβιστικές ενέργειες, καταλήψεις δημοσίων κτηρίων, δολοφονίες, απαγωγές κτλ. είναι μερικές από τις δραστηριότητες των τρομοκρατών. Οι επιπτώσεις αυτών των δραστηριοτήτων είναι πολλές: απώλειες ανθρώπων, σωματικά και ψυχικά τραύματα, υλικές καταστροφές, οικονομική ύφεση κτλ. Επιπλέον, τα κράτη αντιμετωπίζουν πρόβλημα ασφάλειας και ορισμένα περιορίζουν τα δικαιώματα των πολιτών εν ονόματι της τρομοκρατίας. Από την άλλη μεριά οι πολίτες κυριαρχούνται από τον φόβο της τρομοκρατίας.

Η τρομοκρατική επίθεση στις ΗΠΑ, στο παγκόσμιο κέντρο εμπορίου.

Τα αποτελέσματα της τρομοκρατίας.

Πώς αντιμετωπίζεται η τρομοκρατία; Οι Η.Π.Α. μετά την 11η Σεπτεμβρίου 2001 έχουν κηρύξει τον πόλεμο στην τρομοκρατία (π.χ. Αφγανιστάν). Οι πιο ψύχραιμοι προτείνουν τη διεθνή συνεργασία, με διπλωματικά και αστυνομικά μέσα, αλλά και την αντιμετώπιση των αιτιών που γεννούν την τρομοκρατία.

1.9 Πρόληψη και κυρώσεις στην αποκλίνουσα συμπεριφορά

1.9.1 Πρόληψη αποκλίνουσας συμπεριφοράς

Το έγκλημα είναι μια αντικοινωνική συμπεριφορά, διότι προσβάλλει βασικές αξίες της κοινωνίας. Ταυτόχρονα το έγκλημα είναι χαρακτηριστικό των ανθρώπινων κοινωνιών. Αν κάποιος είναι ερημίτης ευνόητο είναι ότι δεν μπορεί να διαπράξει έγκλημα. Επίσης, το έγκλημα είναι μια παράνομη πράξη, μια παράβαση κανόνα δικαίου. Προκαλεί ζημία σε άλλα άτομα ή στην κοινωνία.

Πώς πρέπει να αντιμετωπιστεί η αποκλίνουσα συμπεριφορά και η εγκληματικότητα; Το σύνολο των μέτρων για την αντιμετώπιση του εγκλήματος αποτελούν την αντεγκληματική πολιτική της πολιτείας.

Η **αντεγκληματική πολιτική διακρίνεται σε:**

α) Πρόληψη. Περιλαμβάνει τα μέτρα πολιτικής που αναφέρονται σε χρόνο **πριν** από την τέλεση της αποκλίνουσας συμπεριφοράς.

β) Καταστολή. Περιλαμβάνει τα μέτρα πολιτικής που αναφέρονται σε χρόνο **μετά** την τέλεση της αξιόποινης πράξης και σχετίζονται με την τιμωρία του δράστη.

γ) Επανάταξη. Περιλαμβάνει τα μέτρα πολιτικής που αναφέρονται σε χρόνο **μετά** την τιμωρία του δράστη (π.χ. μετά την αποφυλάκιση), με στόχο την ομαλή ένταξή του στην κοινωνία και την πρόληψη/αποτροπή νέων αξιόποινων πράξεων.

Ειδικότερα η πρόληψη δεν προϋποθέτει τη διάπραξη αξιόποινων πράξεων. Αναφέρεται στα κοινωνικά μέτρα που παίρνει η πολιτεία για να προλαμβάνει τις αξιόποινες συμπεριφορές. Τα **μέτρα αυτά απευθύνονται: σε όλο τον πληθυσμό** (εκπαίδευση πληθυσμού, αντιμετώπιση φτώχειας κτλ.), **σε ειδικές ομάδες** (εξαρτημένοι από ουσίες, περιθωριακοί κτλ.), **σε συγκεκριμένα άτομα** (καθ' ἔξιν εγκληματίες, αποφυλακισμένοι κτλ.).

1.9.2 Κυρώσεις στην αποκλίνουσα συμπεριφορά

Το ποινικό και σωφρονιστικό σύστημα της χώρας επιβάλλει κυρώσεις-ποινές στους δράστες των αξιόποινων πράξεων. Όμως, για να επιβληθεί οποιαδήποτε ποινή πρέπει να προβλέπεται από τον νόμο. Στο ποινικό δίκαιο υπάρχει η **θεμελιώδης αρχή**: *Nullum crimen nulla poena sine lege* (**κανένα έγκλημα καμιά ποινή χωρίς νόμο**).

Οι **ποινές διακρίνονται σε:**

α) Κύριες ποινές. Είναι οι εξής:

- **Ποινές στερητικές της ελευθερίας:** Η κάθειρξη, η φυλάκιση, ο περιορισμός σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων, ο περιορισμός σε ψυχιατρικό κατάστημα και η κράτηση.

«Γενικώς η σκοπιμότης της ποινής κλιμακώνεται εις δύο κατηγορίας: Εις την πρώτην, η ποινή ενδιαφέρεται γενικώς δια το έγκλημα, δια την τήρησιν της τάξεως και δια την προστασίαν του συνόλου (γενική πρόληψις). Εις την δευτέραν, η ποινή ενδιαφέρεται ειδικώς δια τον εγκληματίαν, δια την δικαίαν και αναγκαίαν τιμωρίαν του και δια την κοινωνικὴν αποκατάστασιν του (ειδική πρόληψις).» (Ι.Α. Γεωργιάκης, Ποινικόν δίκαιον, Γενικό Μέρος.)

«Η ευθὴν λοιδόρον προσμετρεῖται οὐ μόνον προς τὴν βαρύτητα τῆς τελεσθείσης πράξεως, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ὅλην ψυχικὴν προσωπικότητα τοῦ δράστου αὐτῆς, διότι δὲν τιμωρεῖται ἡ πράξις, ἀλλ' ὁ δράστης αὐτῆς κολάζεται ἔνεκα ταύτης. Ὁ σκοπὸς εἰς ὃν ἀποβλέπομεν, εἶναι ἡ πρόληψις μελόντων εγκλημάτων.» (Κ.Γ. Γαρδικίας, Εγχειρίδιον εγκληματολογίας)

Ευρωπαϊκή καμπάνια κατά του σχολικού εκφοβισμού.
<http://epsype.blogspot.com/>
<http://paratiritirio.minedu.gov.gr>
www.pdeamth.gr/paratiritiriovias/

Η δικαιοσύνη στο ένα χέρι κρατάει την ζυγαριά, που συμβολίζει την αθωότητα ή την ενοχή του κατηγορουμένου και στο άλλο χέρι κρατάει το σπαθί που συμβολίζει την ενοχή του κατηγορουμένου (τον πέλεκυ της δικαιοσύνης που πίπτει επί του ενόχου).

- **Χρηματικές ποινές.** Το ύψος τους είναι ανάλογο, κυρίως, με την βαρύτητα του εγκλήματος και την οικονομική κατάσταση του δράστη. Αν δεν ορίζεται διαφορετικά σε ειδικές διατάξεις, **η χρηματική ποινή** δεν μπορεί να είναι κατώτερη από εκατόν πενήντα (150) ευρώ, ούτε ανώτερη από δεκαπέντε χιλιάδες (15.000) ευρώ και **το πρόστιμο** δεν μπορεί να είναι κατώτερο από είκοσι εννέα (29) ευρώ, ούτε ανώτερο από πεντακόσια ενενήντα (590) ευρώ.

β) Παρεπόμενες ποινές (ακολουθούν τις κύριες ποινές). Είναι οι εξής:

- **Αποστέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων.** Επιβάλλεται σε βαριές ποινές (κάθειρξη, φυλάκιση).
- **Απαγόρευση άσκησης επαγγέλματος.**
- **Δημοσίευση της καταδικαστικής απόφασης.**
- **Δήμευση προϊόντων και εργαλείων του εγκλήματος.**

Επισημαίνεται ότι όταν ο δράστης ενός εγκλήματος είναι έφηβος, γίνεται λόγος για **παραβατικότητα και όχι για εγκληματικότητα**. Γι' αυτό υπάρχουν ειδικά δικαστήρια (δικαστήρια ανηλίκων), ειδική νομοθεσία και προβλέπονται διοικητικά και δικαστικά μέτρα. Επίσης, δεν προβλέπεται ποινή αλλά περιορισμός εντός σωφρονιστικού καταστήματος και άλλα ειδικά μέτρα, όπως οι εταιρείες προστασίας ανηλίκων, οι επιμελητές ανηλίκων κτλ.

1.9.3 Σωφρονισμός, φυλακή και επανένταξη

Μετά την επιβολή της ποινής από το δικαστήριο ακολουθεί η έκτιση της ποινής, με τελικό στόχο την επανένταξη του αποκλίνοντος ατόμου στην κοινωνία. Η ποινή αποτελεί, τρόπον τινά, την «πληρωμή» του για το κακό που προξένησε στην κοινωνία.

Ο **σωφρονισμός** περιλαμβάνει τα μέτρα που αναφέρονται στην **τιμωρία του δράστη** μετά την τέλεση της αξιόποινης πράξης του και εν συνεχεία στην **επανένταξή του**. Η κοινωνία με τους θεσμούς της (αστυνομία, δικαστήρια, φυλακή κτλ.) λαμβάνει μέτρα, ώστε αφενός να εμποδίσει τον δράστη να συνεχίσει την εγκληματική του δραστηριότητα, γι' αυτό τον κλείνει στη φυλακή, και αφετέρου να τον συνετίσει για να επανενταχθεί στην κοινωνία.

Όταν το δικαστήριο επιβάλλει ποινή στερητική της ελευθερίας, ο καταδικασθείς οδηγείται στη φυλακή. Η φυλακή τυπικά λειτουργεί σύμφωνα με τον **Σωφρονιστικό Κώδικα** και άτυπα από την **δυναμική των σχέσεων** που αναπτύσσονται εντός αυτής. Όπως η κοινωνία έχει τη λειτουργία της, έτσι και η φυλακή έχει τη δική της λειτουργία. Αποτελεί μια μικρο-κοινωνία με κανόνες, ρόλους, θέσεις, με πρόσωπα που τηρούν όσα προβλέπονται και πρόσωπα που παραβιάζουν τους κανόνες. Με πρόσωπα που έτυχε να βρεθούν εκεί και αναμένουν να επιστρέψουν στο σπίτι τους, αλλά και πρόσωπα που νοιώθουν στη φυλακή σαν το σπίτι τους.

Η αποστέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων έχει ως συνέπεια ότι εκείνος που καταδικάστηκε: 1) χάνει οριστικά τα αιρετά δημόσια, δημοτικά ή κοινοτικά αξιώματά του, τις δημόσιες, δημοτικές ή κοινοτικές θέσεις που κατείχε, κάθε βαθμό του στον στρατό, την ιδιότητα του δικηγόρου, καθώς επίσης και τις επίτιμες θέσεις και τα παράσημα, 2) δεν μπορεί να αποκτήσει τα παραπάνω, είτε διαρκώς, είτε κατά τον χρόνο που ορίζει ο νόμος ή η απόφαση, 3) δεν μπορεί α) να ψηφίζει και να εκλέγεται στις πολιτικές, δημοτικές ή κοινοτικές εκλογές, β) να αποτελεί μέλος των ορκωτών δικαστηρίων και να διορίζεται πραγματοποιώνας από οποιαδήποτε δημόσια αρχή. (Άρθρο 63 Π.Κ)

Σωφρονιστήριο

«Παλιότερα, οι ρομαντικοί έλεγαν: "Όταν χτίζεις ένα σχολείο, κλείνεις μια φυλακή", εννοώντας, φυσικά, πως η εκπαίδευση χαλιναγωγεί τις κακές ροπές των ανθρώπων και αχρηστεύει τα σωφρονιστήρια.

Σήμερα, τα πράγματα αντιστράφηκαν άρδην. Το απόφθεγμα έγινε, «Χτίζε φυλακές και κλείνε σχολεία». Αλλωστε, και η φυλακή σχολείο είναι: η Μεγάλη της Διαφθοράς και του Εγκλήματος Σχολή. Ποιος αγνοεί πως όχι μόνο δεν «σωφρονίζει», αλλά εκπαιδεύει και μετεκπαιδεύει, ιδιαίτερα τους ανήλικους, σε κάθε είδους «τεχνικές» αδικημάτων και σε κάθε λογής διαστροφές και «τεχνητούς παράδεισους;» (Μάριος Πλωρίτης, Εφ. Το Βήμα, 12. 08. 2001)

Ο Σωφρονιστικός Κώδικας, μεταξύ άλλων **προβλέπει τον τρόπο έκτισης των ποινών**, δηλαδή τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των κρατουμένων, την ισότητα στη μεταχείρισή τους, τη διάκριση και τον διαχωρισμό των κρατουμένων, τους χώρους διαβίωσης κτλ.

Βασικά μέτρα σωφρονισμού είναι τα εξής:

- Εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση.
- Σωματική άσκηση και άθληση.
- Ψυχαγωγία και ελεύθερος χρόνος.
- Άδειες.
- Επικοινωνία με το οικογενειακό και το ευρύτερο περιβάλλον.
- Ημιελεύθερη διαβίωση.
- Τμηματική έκτιση της ποινής.
- Παροχή κοινωφελούς εργασίας.
- Μέριμνα της πολιτείας πριν και μετά την απόλυση (μετασωφρονιστικά μέτρα).

Αν η πολιτεία δεν πάρει μέτρα για την ομαλή ένταξη του αποφυλακισμένου (εργασία, ασφάλιση, επίδομα ανεργίας κτλ.), τότε αυτός θα νοιώθει άβολα με την ελευθερία του, γι' αυτό ίσως θα θέλει να επιστρέψει στη φυλακή. Ο **κίνδυνος της ιδρυματοποίησης** είναι μεγάλος. Η φράση «καλύτερα στη φυλακή παρά εδώ έξω» αποδίδει αυτόν τον κίνδυνο. Γι' αυτό πολιτεία, φορείς και πολίτες οφείλουν να συμπαραστέκονται στους αποφυλακισμένους και να τους βοηθούν να ενταχθούν ομαλά στην κοινωνία και να κάνουν μια νέα αρχή. Πάντως, σημειώνεται ότι από ενωρίς ο έλληνας νομοθέτης είχε επιδείξει ενδιαφέρον για τα θέματα που αφορούν τη νεότητα. Απόδειξη αποτελούν οι νόμοι για την προστασία των ανήλικων παραβατών. Επίσης, ενώ η πολιτεία προβλέπει σημαντικά μέτρα για την επανένταξη του δράστη, εν τούτοις δεν είναι βέβαιο ότι λειτουργούν αποτελεσματικά, διότι υπάρχουν περιπτώσεις που η φυλακή λειτουργεί ως «σχολείο» εγκληματικότητας. Γιατί;

Γεράσιμος Στέρης,
Φιγούρες.

«Όλοι οι ανήλικοι κρατούμενοι οι οποίοι δεν έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική σχολική εκπαίδευση, έχουν πρόσβαση σε κατάλληλες δομές. Για την σχολική και επαγγελματική εκπαίδευση των ανήλικων λαμβάνεται υπόψη η γνώμη των γονέων ή των προσώπων που ασκούν τη γονική μέριμνα.» (Άρθρο 12 Σ. Κ.)

«Η τακτική και απρόσκοπτη επικοινωνία του κρατουμένου με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον αποσκοπεί στην ομαλή διαβίωσή του στο κατάστημα και την ταχύτερη προσαρμογή του στην κοινωνική ζωή μετά την απόλυσή του.» (Σ.Κ., Άρθρο 49)

Υπουργείο Δικαιοσύνης:
Ταχυδρομική Διεύθυνση
Λεωφ. Μεσογείων 96
Τ.Κ. 11527 ΑΘΗΝΑ
ΕΛΛΑΣ
Τηλ. Κέντρο: (+30) 210 7767000
<http://www.ministryofjustice.gr/>
<http://policelink.monster.com/nfs/police>

Ερωτήσεις - Ασκήσεις - Δραστηριότητες

Α΄ ΟΜΑΔΑ

1α. Βάλτε Σ (Σωστό) ή Λ (Λάθος) στην αντίστοιχη απάντηση:

- Το άτομο έχει ατομική-προσωπική ευθύνη για τη συμπεριφορά του.
- Το άτομο λειτουργεί ως παθητικός δέκτης.
- Ο ανήλικος χαρακτηρίζεται παραβάτης και όχι εγκληματίας.
- Η απαγόρευση άσκησης επαγγέλματος είναι κύρια ποινή.
- Ο σωφρονισμός περιλαμβάνει μέτρα για την επανένταξη του δράστη.

1β. Ποια από τα παρακάτω είναι ποινή (να κυκλώσετε την σωστή απάντηση):

- α. Στέρηση της ελευθερίας.
- β. Στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων.
- γ. Πρόστιμο.
- δ. Φυλάκιση.
- ε. Όλα τα παραπάνω.

1γ. Να αντιστοιχίσετε τις έννοιες της Α΄ στήλης με τις έννοιες της Β΄ στήλης, γράφοντας τον αντίστοιχο αριθμό της Α΄ στήλης στο κενό της Β΄ στήλης.

Α΄ στήλη

1. πταίσμα
2. πλημμέλημα
3. κακούργημα
4. παραβατικότητα

Β΄ στήλη

- κράτηση
- φυλάκιση
- ανήλικοι
- κάθειρξη

2α. Γιατί, κυρίως, τα παιδιά κινδυνεύουν από το ηλεκτρονικό έγκλημα;

2β. Αναφέρατε τέσσερις βασικές αξίες που υπάρχουν στο Σύνταγμα.

Β΄ ΟΜΑΔΑ

1α. Ο ρόλος των αξιών στην κοινωνία.

β. Διαφορά τυπικού και άτυπου ελέγχου.

2α. Η μίμηση-ταύτιση ως τρόπος ή μηχανισμός κοινωνικοποίησης.

β. Ποια η σχέση κοινωνικών αξιών και κοινωνικών κανόνων;

Ασκήσεις – Δραστηριότητες

- Εργασία ή συζήτηση για την τρομοκρατία, λαμβάνοντας υπόψη την ελευθερία και την ασφάλεια των πολιτών.
- Εργασία για την αντεγκληματική πολιτική: τρεις ομάδες να εξετάσουν και να διατυπώσουν τα μέτρα που θα λάμβαναν, για έναν εγκληματία, αν ήταν αρμόδιες, αντίστοιχα, στην αστυνομία, στο δικαστήριο, στη φυλακή.
- Εργασία ή συζήτηση: Ο φίλος/η φίλη σας είναι εξαρτημένος από «κάτι» (ουσίες, ποτά, διαδίκτυο κτλ.). Αναζητήστε και διατυπώστε προτάσεις για να τον βοηθήσετε.
- Διατυπώστε δύο κανόνες που σας επιβάλλει η οικογένειά σας και δύο κανόνες που επιβάλλει το κράτος-η πολιτεία.
- Έχετε έναν φίλο/φίλη και οδηγεί μηχανάκι χωρίς άδεια οδήγησης. Να του ασκήσετε έλεγχο, διατυπώνοντας έναν κανόνα **προληπτικού** και έναν κανόνα **κατασταλτικού ελέγχου**.